

Advies Archeologische Monumentenzorg 2010 - nr. 45

Deel 1) Concept selectiebesluit archeologie

Deel 2) Beoordeling archeologisch rapport

	naam	Gemeente/bedrijf	Datum	paraaf
Aanvrager	André van der Heijden	Gemeente Bladel	25-1-2010	
Auteur(s)	Ria Berkvens	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	11-3-2010	
Autorisatie	Jacob Schotten	Samenwerkingsverband Regio Eindhoven Milieudienst	11-3-2010	

Advies Archeologische Monumentenzorg: Concept selectiebesluit archeologie gemeente Bladel

Bevoegd gezag: Gemeente Bladel
Dhr. A. v.d. Heijden
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 2-2-2010

Locatie: Lange Trekken, gemeente Bladel

Project: *Bladel Plangebied Lange Trekken. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (verkennde fase)*, auteur W.A. Bergman, BAAC rapport V-09.0401 (maart 2010), Den Bosch

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. Drs. R. Berkvens
Tel. 040-2594780
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Concept selectiebesluit archeologie Lange Trekken te Bladel, gemeente Bladel

In het plangebied Lange Trekken te Bladel kan op basis van de resultaten uit het bureauonderzoek en een verkennend booronderzoek: *Bladel Plangebied Lange Trekken. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (verkennde fase)*, auteur W.A. Bergman, BAAC rapport V-09.0401 (maart 2010), Den Bosch, nog geen archeologische vindplaats worden uitgesloten. Er dient dan ook alsnog een waardering van het plangebied plaats te vinden op basis van de KNA 3.1 en de richtlijnen van de provincie Noord-Brabant.

Op basis van het uitgevoerde bureau- en booronderzoek is duidelijk dat aan het plangebied Lange Trekken te Bladel een hoge tot middelhoge archeologische verwachtingswaarde moet worden toegekend, vanwege de ligging van het plangebied op de overgang van een beekdal naar een dekzandrug met een esdek en de ligging in een historische gehucht. Aangezien de kans op archeologische vindplaatsen duidelijk aanwezig is, wordt verder archeologisch onderzoek noodzakelijk geacht. Geadviseerd wordt om in die delen van het plangebied die **dieper dan 40 cm -Mv** verstoord gaan worden bij de geplande ruimtelijke ingrepen, een waarderend archeologisch vooronderzoek in de vorm van proefsleuven uit te laten voeren (conform protocol Proefsleuven KNA 3.1, de SIKB Leidraad proefsleuven en de richtlijnen van de provincie Noord-Brabant). Hiermee kan de kwaliteit, aard, datering omvang en diepteligging van de vindplaats worden vastgesteld. Gezien de relatief geringe omvang van het plangebied raden wij bovendien aan de mogelijkheid tot een doorstart naar een opgraving open te houden, indien het proefsleuvenonderzoek resulteert in positieve resultaten. Daarbij willen wij wel benadrukken dat zo'n doorstart pas gemaakt kan worden, wanneer het onderzoek door middel van proefsleuven geëvalueerd is. Het vervolgonderzoek dient plaats te vinden aan de hand van een door het bevoegd gezag goedgekeurd programma van eisen en uitgevoerd te worden door een archeologisch bedrijf bevoegd tot het uitvoeren van archeologische opgravingen (Monumentenwet 1988, art. 45).

Toelichting

Concept selectiebesluit door het bevoegd gezag

Op basis van de gegevens van het vooronderzoek stelt de uitvoerder van het onderzoek een waardering op. Het bevoegd gezag kan deze waardering gebruiken bij het nemen van een selectiebesluit. Als het bevoegd gezag concludeert dat de vindplaats behoudenswaardig is, zal men moeten bekijken of de ruimtelijke plannen zodanig kunnen worden aangepast dat behoud van de vindplaats mogelijk is. Het rijks- en ook het provinciaal archeologiebeleid gaat uit van behoud van het bodemarchief *in situ* (ter plekke, dat wil zeggen in de bodem). Is dit niet realiseerbaar, dan dient de aanwezige, als behoudenswaardig gewaardeerde, vindplaats te worden onderzocht. Meestal betekent dat een opgraving als definitieve beheersmaatregel. Als de archeologische vindplaats niet behoudenswaardig wordt bevonden kan het terrein worden vrijgegeven voor de realisatie van de plannen (=negatief selectieadvies). Zelfs dan is het in sommige gevallen overigens nog aan te bevelen amateur-archeologen onderzoek te laten doen; dit kan alleen bij vindplaatsen met een negatief selectieadvies.

Het al of niet opvolgen van een selectieadvies door de archeologisch uitvoerder is een beleidsbesluit, dat is voorbehouden aan het bevoegde gezag. Het selectiebesluit kan dan ook afwijken van het selectieadvies. Onder de huidige wetgeving is niet geregeld welke overheid een selectiebesluit moet nemen, nog hoe dat besluit eruit moet zien. Een overheid kan een (selectie)besluit nemen voor de archeologie in het eigen grondgebied en daaraan voorwaarden verbinden. Dat kan in het kader van haar wettelijke taken of op basis van een speciale archeologieverordening. Daarbij is het wel van belang dat deze overheid een eigen archeologiebeleid voert, zich bij de besluitvorming baseert op adequaat uitgevoerd vooronderzoek en zich laat adviseren door een daartoe gekwalificeerd archeoloog. Dit is in overeenstemming met de richtlijnen van de Vereniging Nederlandse Gemeenten.¹

Bij ruimtelijke planvorming en ingrepen kan de nieuwe archeologiewetgeving en de beleidsmatige vertaling ervan door de gemeente grote financiële en/of organisatorische consequenties hebben. Niet alleen voor de gemeente zelf, maar ook voor grondeigenaren en -gebruikers, planmakers en initiatiefnemers van bodemingrepen. Gezien de grote financiële, planologische en cultuurpolitieke consequenties die aan archeologische selectiebesluiten verbonden kunnen zijn, is het van het grootste belang dat dit soort besluiten op een zorgvuldige, transparante, rechtvaardige en rechtmatige wijze tot stand komen. In ieder geval staan selectiebesluiten open voor beroep- en bezwaar.

Kwaliteit

Bij het nemen van het selectiebesluit wordt er van uitgegaan dat de kwaliteit van het archeologisch selectieadvies gewaarborgd is. Dit betekent dat het selectieadvies moet zijn opgesteld (en gecontroleerd) door een senior archeoloog. Een ander uitgangspunt is dat het gehele proces voorafgaand aan het archeologische selectieadvies volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) is verlopen. Dat wil zeggen dat er in het geval van gravend onderzoek een Programma van Eisen (PvE) moet zijn geweest. Een PvE moet bovendien goedgekeurd zijn door het bevoegd gezag. Wanneer de opsteller van het PvE ook de uitvoerder is, moet het plan beoordeeld worden door een onafhankelijk senior archeoloog. Dit kan een archeoloog zijn die aan uw gemeente verbonden is, een archeoloog die werkzaam is bij de provincie of het rijk of een senior archeoloog bij een andere instelling dan de opsteller/uitvoerder.

Beleidskader

Het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg staat in het teken van het behoud en het beheer van het archeologische erfgoed. De archeologische belangen vinden wettelijke bescherming in de Monumentenwet 1988 en het Europese Verdrag van Valletta (1992). Op gelijke

¹ Handreiking Valletta, VNG 2009

voet staat het streven naar het gebruik van het archeologische erfgoed als inspiratiebron voor de ruimtelijke inrichting van ons land. Dit beleid geldt voor alle cultuurhistorische waarden, dat wil zeggen voor zowel archeologische als voor historisch geografische en historisch bouwkundige waarden (Nota Belvedere 1999). Op 1 september 2007 is de wet op de archeologische monumentenzorg in werking getreden. Deze wet omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988 en is ook gericht op de implementatie van het genoemde verdrag. Dit betekent dat gemeenten verplicht zijn in de voorbereidingsfase van een nieuw bestemmingsplan of projectbesluit archeologisch onderzoek te laten uitvoeren. Gemeenten dienen ook aan te geven welke conclusies zij aan de onderzoeksresultaten verbinden. De archeologische onderzoeksresultaten krijgen vervolgens hun vertaling in het bestemmingsplan of projectbesluit.

Het beleid voor de archeologische monumentenzorg van de provincie Noord-Brabant sluit op hoofdlijnen aan op het nationale beleid voor de archeologische monumentenzorg. In het streekplan 2002 is in overeenstemming met voornoemde regelgeving bepaald dat bij ruimtelijke plannen rekening moet worden gehouden met bekende en te verwachten archeologische waarden. Het uitgangspunt hierbij is dat het archeologisch erfgoed moet worden beschermd op de plaats waar het wordt aangetroffen.

Advies Archeologische Monumentenzorg: Beoordeling van een Archeologisch Rapport

Bevoegd gezag: Gemeente Bladel
Dhr. A. v.d. Heijden
Postbus 11
5530 AA Bladel

Datum: 2-2-2010

Locatie: Lange Trekken, gemeente Bladel

Project: *Bladel Plangebied Lange Trekken. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (verkennde fase)*, auteur W.A. Bergman, BAAC rapport V-09.0401 (maart 2010), Den Bosch

Van: Samenwerkingsverband Regio Eindhoven
Milieudienst
Mevr. Drs. R. Berkvens
Tel. 040-2594780
E-mail: R.Berkvens@milieudienst.sre.nl

Inleiding

Op 25 januari 2010 hebben wij van de gemeente Bladel per mail opdracht gekregen om het rapport *Bladel Plangebied Lange Trekken. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (verkennde fase)*, auteur W.A. Bergman, BAAC rapport V-09.0401 (maart 2010), Den Bosch, te beoordelen. Hierin worden de resultaten beschreven van een gecombineerd bureau- en booronderzoek. Doel van het bureauonderzoek was het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting; doel van het booronderzoek was het vaststellen van de intactheid van de bodemopbouw.

Het resultaat van een inventariserend onderzoek is een rapport met een waardering en een inhoudelijk (selectie-)advies (buiten normen van tijd en geld), aan de hand waarvan een beleidsbeslissing (meestal een selectiebesluit) genomen kan worden. Dit betekent, dat de veldactiviteiten uitgevoerd worden tot het niveau waarop deze beslissing gefundeerd genomen kan worden.

Samenvatting van het plan en het rapport

Onderzoekskader RO: bestemmingsplanwijziging Grootte plan- en onderzoeksgebied: ca. 0,9 ha Onderzoeksperiode: 7 januari 2010 (veldonderzoek) Opdrachtgever: gemeente Bladel Opdrachtnemer: BAAC

Het voornemen is binnen het plangebied Lange Trekken, dat gelegen is aan de oostzijde van de kern Bladel, de bestaande school uit te breiden met een sporthal en schoolgebouw. Het oppervlak van deze ingrepen zal ruim 70 % van het 0,9 ha grote plangebied bedragen. De diepte van de

verstoringen die deze bouw tot gevolg hebben, was op het moment van het archeologische onderzoek onbekend. Wel werd aangenomen dat de bodem tot het archeologische niveau geroerd zou worden.

Het plangebied is gelegen op een glooiing van een beekdalzijde met daarboven een zwarte enkeerdgrond met grondwatertrap V. Op de oudste kaart van het gebied uit 1832 is zichtbaar dat in het oosten van het gebied een huis gelegen was. In het westen lagen wei- en akkerlanden. Het terrein wordt doorsneden door een weg. Blijkbaar hoorde het gebied bij het gehucht Hoendernest. De bebouwing is volgens historische kaarten tot halverwege de 19e eeuw aanwezig geweest en in de loop van de tweede helft 19e gesloopt en niet weer herbouwd. Mogelijk komen in de ondergrond nog sporen van deze bebouwing of voorlopers hiervan voor.

Het gebied heeft een middelhoge archeologische verwachting conform de IKAW. Op grond hiervan bestaat er een kans dat binnen het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn. Vondsten van het terrein zelf zijn niet bekend. Op circa 500 m ten zuidoosten van het plangebied zijn sporen uit de ijzertijd aangetroffen op een terrein dat deels in een beekdal en deels onder een plaggendek ligt. Ten noorden hiervan werden verder ijzertijd aardewerk en een vuurstenen kling uit het neolithicum gevonden. Nog meer noordelijk is naast aardewerk uit de ijzertijd een kraal uit dezelfde periode gevonden. Op circa 200 m ten zuidwesten van het plangebied is in 2008 door RAAP een booronderzoek uitgevoerd, waarbij ondermeer handgevormd aardewerk in een plaggendek is gevonden. Op circa 500 m ten westen en op 200 m ten oosten van het plangebied zijn stenen bijlen uit het neolithicum of de bronstijd gevonden.

Uit de periode paleolithicum – vroeg neolithicum worden met name vondststrooingen van vuurstenen artefacten, houtskoolpartikels of vondstconcentraties behorende tot tijdelijke kampementen van jagerverzamelaars verwacht. De verwachting op het aantreffen van resten vanaf het neolithicum tot in de ijzertijd is hoog, tot de midden Romeinse tijd middelhoog en voor de laat Romeinse tijd en vroege middeleeuwen laag. De verwachting op het aantreffen van sporen uit de late middeleeuwen tot in de nieuwe tijd is hoog.

Het archeologische veldonderzoek bestond uit een booronderzoek, waarbij met een edelmanboor (diameter boorkop 7 cm) verspreid binnen het plangebied zes boringen zijn gezet. Deze zijn verbrokkeld en gecontroleerd op archeologische vondsten. Tijdens het inventariserend veldonderzoek bleek dat in de ondergrond reliëf aanwezig was, waarbij de lagere delen zijn opgehoogd met plaggenmest. Ter plaatse van de hogere delen is de top van de oorspronkelijke dekzandbodem verploegd met de eerdlaag, waardoor voor het plangebied een lage verwachting op aantreffen van archeologische sporen bestaat. Van de voormalige bebouwing zijn vermoedelijk ook geen resten bewaard gebleven, omdat een eenvoudige boerderij niet diep gefundeerd zal zijn (stiepen). Door BAAC wordt daarom aanbevolen om in het plangebied geen archeologisch vervolgonderzoek uit te voeren.

Beoordeling

Het rapport is goed leesbaar en voldoet aan de kwaliteitseisen van de archeologische monumentenzorg. De volgens de Kwaliteitsnormen van de Nederlandse Archeologie (KNA) vereiste werkwijze en gegevens t.a.v. de archeologie zijn geleverd. Voor het bureauonderzoek zijn de juiste bronnen geraadpleegd. Het kaartmateriaal is goed.

Met betrekking tot de interpretatie van de bodemopbouw in relatie tot de archeologische verwachting, vragen wij ons af, waarom de kans op de aanwezigheid van archeologische resten in het plangebied als laag wordt ingeschat. Onze inschatting is dat een scherpe overgang van bouwvoor naar de C-horizont en het voorkomen van roestvlekken in het dekzand, niet hoeft te betekenen dat er geen archeologische sporen in de ondergrond aanwezig zijn. Het is eerder regel dan uitzondering in deze regio. Archeologisch onderzoek in de regio toont aan dat archeologisch resten gewoon nog aanwezig (kunnen) zijn. Dat geldt ook voor het oostdeel waar voorheen een huis heeft gestaan. Stiepen mogen dan wel niet zo diep gaan; andere sporen als potstallen, greppels en waterputten daarentegen wel. De depressie zou verder nog wel eens gaaf bewaarde sporen en botanische resten op kunnen leveren, vanwege de opvulling en dus een beschermende laag. Waterputten en andere sporen mbt

economische activiteiten zijn juist in de lagere delen van het landschap te vinden in de buurt van hoger gelegen delen, zoals hier het geval is.
Wij zijn van mening dat archeologie op deze locatie niet kan worden uitgesloten.

Advies

Gelet op de resultaten van het bureauonderzoek en het verkennende booronderzoek zoals die zijn vermeld in het rapport *Bladel Plangebied Lange Trekken. Bureauonderzoek en Inventariserend Veldonderzoek (verkennende fase)*, auteur W.A. Bergman, BAAC rapport V-09.0401 (maart 2010), Den Bosch, stemmen wij niet in met de daarin getrokken conclusie dat voor het bewuste plangebied de archeologische verwachting laag is voor de perioden Steentijd t/m Nieuwe tijd. Wij adviseren dan ook om aanvullend karterend en waarderend onderzoek in de vorm van proefsleuven uit te voeren in het plangebied daar waar de bodem dieper dan 40 cm zal worden verstoord.

BIJLAGE 1

Toetsingsprocedure

Rapportages worden door de SRE Milieudienst getoetst aan de in de archeologische monumentenzorg voorgeschreven kwaliteitsnormen en aan de in de beroepsgroep gangbare gedragscodes m.b.t. onafhankelijkheid en proportionaliteit. De conclusies en aanbevelingen zijn getoetst aan de verwachte waarde van de locatie en aan de verhouding tot de bestaande en de te verwachten verstoring van het bodemarchief. Indien deze toetsing leidt tot aanbevelingen om het rapport te verbeteren, hebben deze aanbevelingen alleen betrekking op meetbare kwaliteitsaspecten en niet op zaken die binnen het domein van de integriteit en wetenschappelijke verantwoordelijkheid van de rapporteur vallen. Selectie- en beleidsadviezen van de toetser zijn onderscheiden van die van de auteur van het rapport.

Bij de toetsing is – waar nodig – gebruik gemaakt van de volgende documenten:

- RACM database Archis II
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie versie 3.1
- Checklist SIKB beoordeling IVO verkennend, karterend en waarderend
- Checklist SIKB beoordeling PvE
- Leidraad Archeologische Standaard Boorbeschrijving
- Leidraad Archeologisch Onderzoek Beekdalen
- Leidraad IVO Karterend Booronderzoek
- Minimum- en onderzoekseisen Provincie Noord-Brabant t.b.v. archeologisch vooronderzoek in de vorm van inventariserend en waardstellend boor- en proefsleuvenonderzoek (versie 02/01/2007)
- Nationale Onderzoeksagenda Archeologie
- MemoRIA 6 en 8
- Literatuur m.b.t. de regio voorzover die aanwezig is in de bibliotheek van het Archeologisch Centrum in Eindhoven
- Gedragscode van de Vereniging van Nederlandse Archeologen